

ВИВЧЕННЯ РОБОТИ І ХАРАКТЕРИСТИК ПОРШНЕВОГО КОМПРЕСОРА

Мета роботи – вивчення будови та принципу дії одноступінчастого поршневого компресора, а також дослідження його технологічних і термодинамічних характеристик.

Основні теоретичні відомості

У цілому ряді хімічних виробництв, зокрема таких важливих, як виробництво кислот, добрив, пластмас, скраплених газів та ін., у якості речовини використовують стиснені гази. Одним із представників класу машин для стиснення газів є поршневий компресор, принцип дії і основні характеристики якого подано на рис. 1.

Відомо, що процес стиснення газів у реальних машинах відрізняється від теоретичних моделей ізотермічного і адіабатного стиснення проміжним характером теплообміну стиснутого газу з навколишнім середовищем.

Оцінкою ефективності будь-якого процесу служить коефіцієнт корисної дії, що є співвідношенням ефекту, що досягається дійсно, і теоретично очікуваного.

Однією з основних характеристик процесу стиснення газу є потужність, що витрачається. При цьому очевидно, що витрата потужності в реальному компресорі буде більша від теоретичної потужності, а отже, і ККД у цьому випадку буде визначатися відношенням теоретичної потужності до реально витраченої.

Однак основні допущення теоретичних моделей ($T_2 = T_1$ або $S_2 = S_1$) приводять до різних значень теоретичних потужностей ізотермічного і адіабатного стиснення. Звідси виходить, що для визначення характеру теплообміну реального компресора з навколишнім середовищем необхідно обґрунтовано вибрати для порівняння теоретичну модель і зіставити з нею дійсний процес стиснення. Оскільки в установці організоване повітряне охолодження голівки циліндра, порівняння правомірно проводити з ізотермічною моделлю стиснення. У цьому випадку термодинамічний коефіцієнт корисної дії η_t є відношенням потужностей ізотермічного і реального процесів стиснення. Відомо, що системи повітряного охолодження не завжди досить ефективні. Тому процес стиснення в реальній машині може наближатися до адіабатного процесу, і ступінь цього наближення буде визначатися величиною адіабатного ККД $\eta_{ад}$, що дорівнює відношенню

потужностей адіабатного і політропного стиснення. У процесі виконання роботи варто оцінити ступінь наближення процесу стиснення в компресорі до кожного з теоретичних процесів. Варто пам'ятати, що параметрами, що безпосередньо регулюють характер теплообміну і визначають витрату потужності, є об'єм повітря, що перекачується, V , ступінь стиснення p_2/p_1 і показник політропи m . Вивченню взаємозв'язку цих параметрів і присвячена розрахункова робота.

Опис установки

Установка (рис. 1) складається з двоциліндрового поршневого компресора простої дії типу ВК із повітряним охолодженням і двома ресиверами 5, манометра 16, двох клапанів безпеки 15 і двох регулювальних кранів 17 для установки робочого тиску.

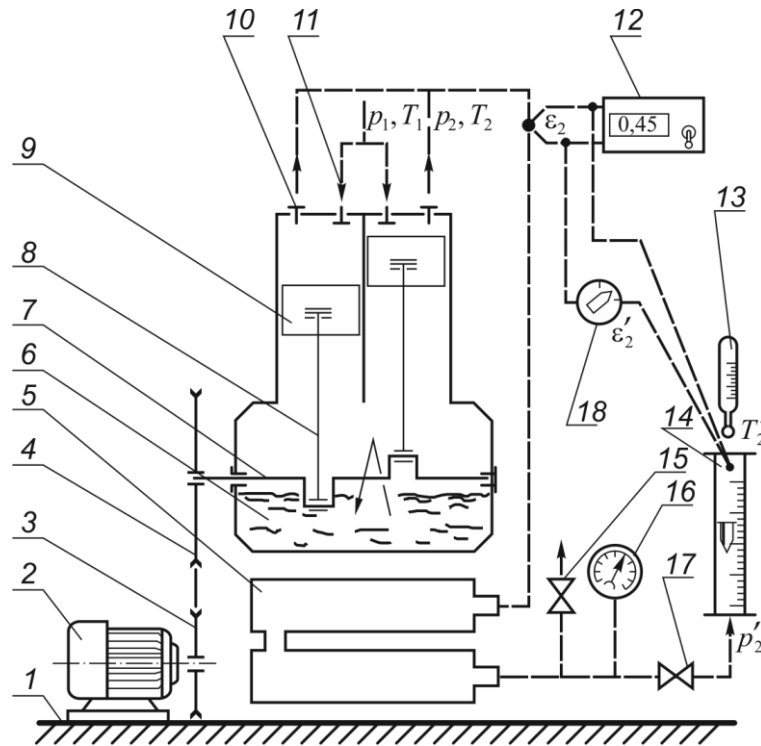

Рисунок 1 – Схема компресорної установки:

- 1 – станина; 2 – електродвигун; 3 – ведучий шків; 4 – ведений шків;
 5 – ресивер; 6 – корпус компресора; 7 – колінчастий вал; 8 – шатун;
 9 – поршень; 10 – нагнітальний клапан; 11 – всмоктувальний клапан;
 12 – вольтамперметр; 13 – термометр; 14 – витратомір;
 15 – запобіжний клапан; 16 – манометр;
 17 – регулювальний кран; 18 – перемикач

Привод компресора складається із двигуна 2 і клинопасової передачі 3, 4. Відповідно до мети роботи установка оснащена поплавковим витратоміром типу РС-7 14 для виміру витрати повітря на лінії нагнітання і вольтамперметром типу ВК- 2-20 12 із цифровою індикацією для виміру електрорушійної сили (ЕРС), що виникає в термопарах. Термопара, яка встановлена у вихлопному патрубку компресора, вимірює температуру повітря безпосередньо після стиснення t_{2i} , а встановлена на виході з витратоміра – температуру повітря t'_{2i} в місці виміру витрати. Перемикання приладу на вимір необхідної температури здійснюється за допомогою перемикача 18.

Технічна характеристика компресора:

частота циліндрів	$z = 2;$
діаметр поршня	$d = 78,87 \cdot 10^{-3} \text{ м};$
хід поршня	$l = 80 \cdot 10^{-3} \text{ м};$
потужність електродвигуна	$N = 4 \text{ кВт};$
частота обертів електродвигуна	$n_{\text{д}} = 1440 \text{ хв}^{-1};$
діаметр ведучого шківa	$D_1 = 135 \cdot 10^{-3} \text{ м};$
діаметр веденого шківa	$D_2 = 330 \cdot 10^{-3} \text{ м};$
передаточне число передачі	$i = D_2 / D_1 ;$
частота обертів колінчастого вала	$n = n_{\text{д}} / i, \text{ хв}^{-1}.$

Методика виконання роботи

Перед початком роботи вивчити інструкцію з користування установкою, пройти інструктаж з техніки безпеки, одержати завдання і дозвіл викладача на виконання роботи.

1. Відкрити повністю регулювальний вентиль 17 (рис. 1).
2. Включити вольтамперметр 12.
3. Включити електродвигун 2.
4. Регулювальним вентилем 17 встановити необхідний тиск P_{2i} на манометрі 16, кгс/см².
5. Записати показники H_i витратоміра 14. За допомогою графіка $V_{\text{д}} = f(H)$ (рис. 2) визначити дійсну продуктивність компресора $V_{\text{д}(i)}$, м³/с.

8. Повторити виміри за пунктами 4–6 для всіх заданих значень p_{2i} .

9. Після виконання роботи виключити електродвигун, виключити прилад 12, повністю відкрити вентиль 17.

Обробка дослідних даних

Обчислити теоретичну продуктивність компресора V_T , м³/с:

$$V_T = 0,785d^2Lzn, \quad (1)$$

де d – діаметр поршня, м; L – хід поршня, м; z – число циліндрів; n – частота обертів веденого шківу, 1/с.

Обчислити теоретичний об'ємний коефіцієнт λ_{oi} :

$$\lambda_{oi} = 1 - \varepsilon \left[\left(\frac{p_{2i}}{p_1} \right)^{\frac{1}{m}} - 1 \right], \quad (2)$$

де ε – частка шкідливого простору, $\varepsilon = 0,08$; m – показник політропи, $m = 1,25$.

Обчислити теоретичний коефіцієнт подачі λ_{Vi}

$$\lambda_{Vi} = (0,8 \div 0,9)\lambda_{oi}. \quad (3)$$

Обчислити теоретичну продуктивність компресора V_{Ti} для заданих значень p_{2i}/p_1 , м³/с:

$$V_{Ti} = V_T \lambda_{Vi}. \quad (4)$$

Обчислити теоретичну потужність політропного стиснення N_{Ti} , Вт:

$$N_{\text{пті}} = 9,81 \cdot 10^4 \frac{m}{m-1} p_1 V_{Ti} \left[\left(\frac{p_{2i}}{p_1} \right)^{\frac{m-1}{m}} - 1 \right], \quad (5)$$

де $p_1 = 1$ кгс/см².

Обчислити теоретичну потужність ізотермічного стиснення $N_{\text{итi}}$, Вт:

$$N_{\text{итi}} = 9,81 \cdot 10^4 \cdot p_1 V_{\text{ти}} \ln \frac{p_{2i}}{p_1}. \quad (6)$$

Обчислити теоретичну потужність адіабатного стиснення $N_{\text{ати}}$, Вт:

$$N_{\text{ати}} = 9,81 \cdot 10^4 \frac{k}{k-1} p_1 V_{\text{ти}} \left[\left(\frac{p_{2i}}{p_1} \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \right], \quad (7)$$

де k – показник адіабати: $k = 1,4$.

Обчислити дійсний показник політропи $m_{\text{ди}}$ для стиснення повітря у компресорі:

$$m_{\text{ди}} = \frac{\ln \frac{p_{2i}}{p_1}}{\ln \frac{p_{2i} T_1}{p_1 T_{2i}}}, \quad (8)$$

де T_1 й T_{2i} – температури газу до і після стиснення, К.

Привести дійсну продуктивність компресора $V_{\text{ди}}$ до умов всмоктування, м³/с:

$$V'_{\text{ди}} = V_{\text{ди}} \frac{p_2 T_1}{p_1 T'_{2i}}, \quad (9)$$

де p'_2 – тиск під поплавцем витратоміра, Па: $p'_2 = \text{const}$.

Тиск p'_2 обчислити за умов рівноваги поплавця:

$$p'_2 f_{\text{п}} = G_{\text{п}} + p_1 f_{\text{п}},$$

де $f_{\text{п}}$ – торцева площа поплавця при $d_{\text{п}} = 40$ мм; $G_{\text{п}}$ – вага поплавця ($G_{\text{п}} = mg$); $m = 0,251$ кг.

Обчислити дійсну потужність стиснення $N_{\text{ди}}$ в компресорі, Вт:

$$N_{ди} = 9,81 \cdot 10^4 \frac{m_{ди}}{m_{ди} - 1} p_1 V'_{ди} \left[\left(\frac{p_{2i}}{p_1} \right)^{\frac{m_{ди}-1}{m_{ди}}} - 1 \right]. \quad (10)$$

Обчислити дійсний коефіцієнт подачі λ'_{Vi} :

$$\lambda'_{Vi} = \frac{V'_{ди}}{V_T}. \quad (11)$$

Обчислити ізотермічний ККД η_{ii} компресора:

$$\eta_{ii} = \frac{N_{итi}}{N_{ди}}. \quad (12)$$

Обчислити адіабатний КПД η_{ai} компресора:

$$\eta_{ai} = \frac{N_{ати}}{N_{ди}}. \quad (13)$$

Результати обчислень за формулами (3) – (13) занести у табл. 2.

Таблиця 2 – Значення розрахункових параметрів

$\frac{p_{2i}}{p_1}$	λ_{Vi}	λ'_{Vi}	$V_{итi},$ м ³ /с	$V_{ди},$ м ³ /с	$m_{ди}$	$N_{итi},$ Вт	$N_{итi},$ Вт	$N_{ати},$ Вт	$N_{ди},$ Вт	$N_{pV},$ Вт	η_{ii}	η_{ai}

За вказівкою викладача побудувати графіки з переліку:

$$\lambda_{Vi} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right) \text{ і } \lambda'_{Vi} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right); \quad V_{Ti} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right) \text{ і } V'_{Ti} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right);$$

$$N_{итi} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right); \quad N_{ди} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right); \quad \eta_{ii} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right) \text{ і } \eta_{ai} = f\left(\frac{P_{2i}}{P_1}\right).$$

Обчислити теоретичну межу стиснення для компресора:

$$\frac{p_2}{p_1} = \left(\frac{\varepsilon + 1}{\varepsilon} \right)^{\bar{m}_d}, \quad (14)$$

де $\bar{m}_d$ – середній показник політропи в експерименті.

Побудувати схематичну $p - V$ діаграму за даними табл. 2.

Приклад побудови див. на рис. 4:

а) на міліметровий папір нанести осі координат і вибрати масштаб для величин p і V ;

б) провести ізобари p_1 і p_{2i} ;

в) на ізобарі p_1 відкласти відрізок AB , пропорційний об'єму V_T ;

г) із точки B відкласти відрізок BA_1 , пропорційний об'єму всмоктування $\lambda_{o1} V_T$;

д) із точки D_1 відкласти відрізок D_1C_1 , пропорційний об'єму, що нагнітається $\lambda_{V1} V_T$;

е) обчислити площу фігури $BA_1D_1C_1$ з урахуванням масштабу за осями у відповідній розмірності. Результат внести в стовпчик N_{pV} табл. 2;

ж) повторити дії за пунктами г... е для усіх значень p_{2i} .

з) N_{pV} – площа $A_iB_iC_iD_i$ (за діаграмою $p - V$).

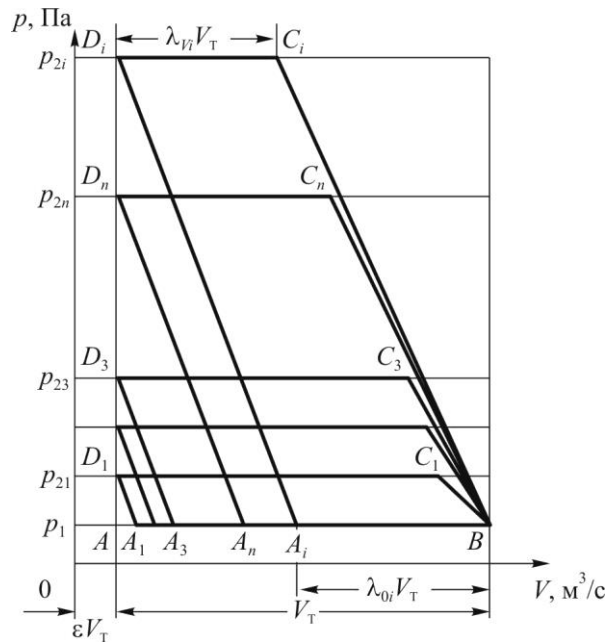

Рисунок 4 – Приклад побудови схематичної p – V діаграми стиснення для поршневого компресора

Питання для самоконтролю

1. Назвати процеси стиснення в компресорних машинах. Дати їхню коротку характеристику.
2. Витрата потужності для різних процесів стиснення. Короткий аналіз, порівняння.
3. Зображення процесів стиснення на $T - S$ діаграмі.
4. Будова і принцип дії поршневого компресора простої дії, його продуктивність.
5. Будова і принцип дії поршневого компресора подвійної дії, його продуктивність.
6. Шкідливий простір, його природа та значення у роботі компресора.
7. Об'ємний коефіцієнт λ_0 . Фізичний зміст, спосіб розрахунку.
8. Коефіцієнт подачі λ_V . Фізичний зміст, спосіб розрахунку.
9. Межа стиснення, фізичний зміст, спосіб визначення.
10. Індикаторна діаграма поршневого компресора.
11. Мета і методика виконання роботи.
12. Оцінити ступінь наближення реального процесу до теоретичних процесів і вказати параметри оцінки.

Особливості підготовки індивідуального завдання

Індивідуальне завдання представляє собою розрахунок основних характеристик центробіжного насоса та вибір насосу з тих, що випускаються серійно.

Завдання здається викладачу згідно плану навчального процесу. Оцінка виставляється після перевірки викладачем та захисту студентом індивідуального завдання.

Оформлення письмової роботи

Індивідуальне завдання виконується у формі рукопису на стандартних аркушах формату А4 шрифтом Times New Roman 14 pt через 1,2 інтервали з використанням абзацного відступу 1,25 мм і вирівнювання тексту «По ширині».

Рукописний текст повинен бути виконаний креслярським шрифтом.

Індивідуальне завдання брошурується в папку і здається викладачу в день захисту роботи.

Індивідуальне завдання

- 1) титульний лист (приклад оформлення дає викладач);
- 2) власне текст роботи (приклад розрахунків дає викладач);
- 3) список використаних джерел.

У список використаних джерел слід включити всі джерела, які нумеруються в порядку їх цитування в тексті.

Список джерел інформації оформлюється у відповідності до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Текст роботи повинен містити посилання на джерела інформації у квадратних дужках із зазначенням номера джерела у списку використаних джерел.